

BIBLIOTEKA
SHTETIT

BJH-1

245

VANGJEL
LEKA

poezi

JEHONA
E
BRIGJEVE

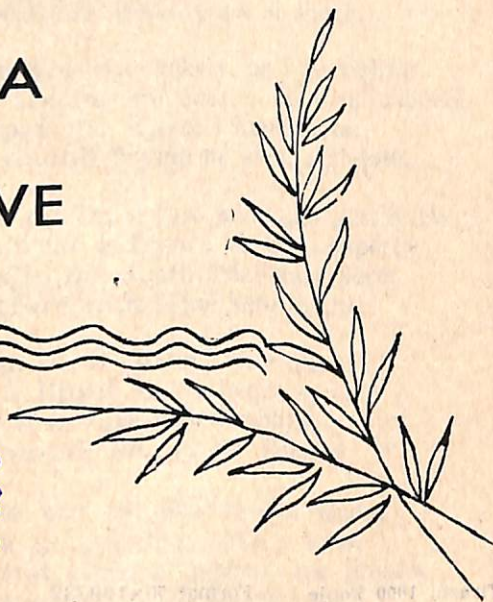
814-1
245

VANGJEL
LEKA

JEHONA
E
BRIGJEVE

poezi

SHËTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

VANGJEL
LEKA

LEHONA
E
BRIGJEVE

poezi

Tirazhi 1000 kopje

Format 70x100/32

Stash: 2204-72

KOMBINATI POLIGRAFIK – Shtypshkronja e Re

Tiranë, 1978

VJELËSET E AGRUMEVE

Flokët i lidhin vajzat fshatare,
shportat i varin degë më degë,
këpusin kokrrat sytsorkadhet,
ballin si hënë, faqet si shegë.

Kokërr më kokërr, pa i gërvishtur,
i mbajnë në duar, i vënë në shportë,
sepse me djersë i kanë rritur,
u dhanë frymë në zheg a shqotë.

Në dorën e tyre këndojnë gërshërët,
kokrrat e fryra i vënë në shporta.
Nxitojnë duart, s'dallohen llërët,
e çfarë nuk bëjnë këto motra.

Nga dora shatin nuk e ndajnë,
nga librat nuk i heqin sytë,
në festivale vallen mbajnë
ushtojnë këngët për Partinë.

Dhe kur në fshat të deh aroma,
nga portokallet, sfaka e xina,
vajzat ngrejnë shportat me limona,
mandilebardhat, syvetëtima.

MAJË MALIT TË ÇIKËS

Majë Çikës u ula dhe këmbët m'u varën në det,
gadishull malesh gëlqerorë, kuarcite të bardha, të
zhveshura,
majë tyre syri i diellit, poshtë deti i paanë.
Hordhitë barbare gjatë shekujve u përplasën nër
këta shkëmbinj,
na dogjën shtëpitë, plaçkitën e vranë,
por që të gjithë nër honet e thepisura ranë,
ndërsa qielli ynë mbeti gjithmonë
plot dritë dhe i qeshur.

Y J E

Gjithmonë deshëm të kishim një yll,
ta qepnim në kapele,
ta ngjitnim në bluzë,
ta puthnim me buzë.

Dhe nënat na bënin yje prej cohe.
Kur vinte pranvera e lulëzonte shega
pipthat e tyre si yje të kuqe
i këputnim nga dega
ku digjeshin shpuzë.
O, ishin yjet e pranverës,
i futnim nër flokë, i ngjitnim nër kopsa,
i mbanim në buzë!

U L L I N J T Ë

Përmbi shkëmbinj degët thellë përulen,
në gjuhë të tyre ç'thonë, nuk e di,
kujtimet janë rrënjë që nuk shkulen,
kujtimet janë rrënjë në thellësi.
Ullishta! Çfarë kujtoni ditë e natë
dhe sado pak të fryjë e egra shqotë?
Ju keni paqë haraçë përmbi shpate
të burrave luftëtarë, kockëfortë.

Në trupin tuaj ju keni mbajtur
martirë të lirisë me litar në fyt,
krimbi i mërzisë kurrë s'ju ka brejtur,
qëndresa veç ju rrit.

Stuhitë e vitet dot s'ju kërrusën,
me rrënjë zhbiruat nër shkëmbinj të e nxehtë.
Kudo lulëzoni, tani që shqotat fryjnë më fortë,
besnike të vendit të vet.

PEIZAZH NGA DHËRMIU

Ra një lis i hollë tej
gjithë ullinjtë fëshfërijnë,
ç'zëra jete që dot s'i gjej,
shpirtin krejt ma përtërijnë.

Kthehen vajzat e nxitojnë
mbuluar nga gjelbërimi,
brigjet tejpertej jehojnë,
digjet flakë perëndimi.

Nga kodrinat zbresin tufa
si kope të bardha resh,
nër tarraca, nëpër gufa,
zëri i mbrëmjes zbret e qesh.

Dhe një këngë sa vjen e rritet,
gjithë brigjet i pushton,
tis i mbrëmjes zgjatet, shtrihet,
përmbi pemët që rëndojnë.

Mbi çdo plis e gjeth e trung,
në sofat e prag lëshon,
o, një gaz të pafund
përmbi fshatin që lulëzon.

Y L B E R I

Çobani me bërruc pas dhive fërshëllente,
guaca kërmijsh piklonin me vesë.
Ylberi në dy brigje i varur po binte
në fund të nomesë.

Një botë e tërë në kreshta lëvizte,
avullonte gjeth i sfakës, këpurdhat pikonin,
dhe tufa e dhive në kor blegërinte
dhe retë jargavan në qiell shtegtonin.

Çobani vështroi në ciflat e gurit
fytyrën e tij nën dritë të ylberit.
Pika të arta si kokrrat e grurit
kullonin qimet e bërrucit nën rrezet e diellit.

T H Ë L L Ë Z A T

Seç u ulën gur më gur,
nëpër plisa kruajnë sqepin,
u shpërndanë nëpër drurë,
ja kush ta çokiti djepin.

Ranë tufë mbi ugare,
hop, kërcejnë, si fletë dridhen,
sikur jam me to një farë
nga gëzimi po përhidhem...

Gugitja midis plisash
vjen në heshtje mengadalë,
turfullojnë nër degë lisash,
zënë e tyre ta dhanë, djalë!

Edhe ngjiten prapë përpjetë
mbi shkëmbinjtë tërë thepa,
lëshojnë vezët shpejt e shpejt,
cicërojnë prapë mbi shkrepë.

Krahëhirta, këmbëshpejta,
o ç'ma ndezët sërish mallin,
kur ju ndiqja përmbi shkrepja,
kur me tufën merrja malin.

Frrap e frrap ju turfullonit,
ngrinte kokën bagëtia,
vinit prapë edhe shkonit,
o, moj shoqëzat e mia.

Ku ranë, thoshja, ku ranë,
nëpër sfaka, në murriza,
ejani, më rrini pranë
nëpër fletë, në lajthiza.

Ja këtu në djep të gurtë
linda si thëllëzë mali,
jetë e bukur, vend i sertë,
këngën thëllëza s'e ndali.

Nëpër sqep një cicërimë,
përmbi krah refleks ylberi,
ejani, ulemi, të rrimë,
ndër kopshtiet ngjyrë dielli.

Krahëhirta, këmbëshpejta,
o ç'më ndezët sërish mallin,
ku ju ndiqja përmbi shkrepja,
ku lulëzon portokalli.

K Ë N G Ë

Nëpër korridor të gjatë këngët ju përcollën...

Këngët — edhe kur duart shtrëngoheshin me hekura,
edhe duke parë frëngjitë me një sy drite,
edhe kur gishtërinjtë në mur një emër shkruan,
edhe duke vështruar nga kullë e lartë roja thërriste
prej frikës: Ndal!

Nëpër korridor të gjatë këngët ju përcollën...

Edhe para trekëmbëshave që prisnin qafën tuaj cipal,
edhe para litarëve në ftohtësinë e vdekjes;
edhe kur u hoq stoli,
kur u shkreh pushka,
kur gjaku rrodhi...

DETI I NGRITUR

(Të internuarve në Porto Palermo
të Himarës, që vuajtën torturën
e ujit).

Një pikë ujë mbi guackën e kërmillit,
në fletën e sherebelit, të xinës, të gjineshtrës.
Një pikë ujë në buzë të prillit,
në fund të verës, në fillim të vjeshtës.

Mbas telash me gjëmbe,
midis të çarave të dërrasave,
në çdo pikë ujë qindra sy që vetëtijnë
dhe bota e madhe e ujit të detit që lëviz
nën këmbët e tyre të rënda.

Një pikë ujë! A do të vijë bidoni?
Një pikë ujë! Ç'u bë çinia?
Nëpër gurë kulloi rrëkeja,
çahet dallga me mijëra thërrmija.

Një pikë ujë mbi guackën e kërmillit,
në fletën e sherebelit, të xinës e të gjineshtrës...
Do të shkrinte dëbora majave,
do të nisnin rrëkezat e prillit,
do të derdheshin në detin e madh të shpresës.

Edhe kur pështyma në grykë ju mbeti,
 dhe kur buzët si shkëmbinj të u çanë,
 gjuhët tuaja të trashura, të djegura
 çdo çast: Rroftë ideali ynë! — së bashku thanë!

DETI I NGJITUR

[Faint, mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through. The text is mostly illegible due to fading and mirroring.]

PLUMBAT E GJERDANIT

*Një ushtar italian
kërkonte tavë me bilbila*

Tavë me dyzet bilbila
deshe ti, or qerrata,
ne nuk kishim as thëngjilla,
as një dorë me lakra.

Tavë me dyzet bilbila,
ngulje këmbë i egërsuar,
ne në mal mblidhnim kërmilla,
gjë nuk kishim për të bluar.

«Po të bëjmë tavë me kërmilla,
more breshkaxhi,
se prutë zjarrin e bilbilat
ikën në vërri!»

Dhe në vatër ndezëm zjarr
tavë hithrash të të piqnim,
ti i ulur në shavar
sytë ngado të bridhnin.

Që kur malit ishin ngjitur
djemtë partizanë,
në konak zjarri që fikur
mblidheshim matanë.

Dhe nga zjarri i oxhakut
nisën breshëri,
plumbat që i kishte fshehur
djali syshkëndijë.

Tavë me dyzet bilbila
deshe ti, or qerrata,
seç u nxive si thëngjilli
nga kjo gjëmë e hata!

MILLONAI

Në prag të mullirit duarkryq qëndronte
dhe shihte grurin si bukë të fortë,
trokashka s'trokiste e jazi s'zhurmonte,
veç zogjtë çukisnin, kërkonin te porta.

Dhe shihte mos zbriste një kafshë nga kreshta,
mos dëgjonte të tringëllinte një zile në mal.
Eh, fshati s'kish bluajtur, megjithëse po dilte
vjeshta,
fshatit s'i harrinte as krodhën thatë të hajë.

Po misri në fushë me dhembje zhurmonte.
Dushmani kish shkelur në prag,
dhe s'kish kush drapërin ta mprehte,
të mblidhte kallëzat e arta.

Dhe uji rrihte fletët e guri i mullirit
pa drithë gulçonte me kulm...
Si trokashkë rrihte zemra e mullisit,
ofshamje veç nxirrte me shkulme...

Por djemtë nga malet zbritën me lirinë,
dhe uji murmuriti në jazin plot myshk.
Mbi kokrrat e grurit sikur nisi vallen
guri i mullirit mbuluar me ndryshk.

Dhe prapë si dikur mbështeste bërrylin, dre-
miste,
në ëndërr shihte oxhaqet që tymonin pa pushim
dhe magjet të mbushura, ku fryhej brumi,
fëmijët kishin bukë dhe gëzim.

Dhe ballin mbi gurë e ulte, pushonte
e flinte me ëndrra të bukura në kokë...
Trokashka trokiste e jazi zhurmonte,
trumcakët gëzueshëm cicëronin në portë.

MALËSORËT

Kalojnë e futen mes shtigjeve e përrenjve
dhe bishtat e tyre i tundin në erë,
mes njollave të bardha të shkëmbinjve
kanë çarë në vapë e suferinë përherë.

Por kuajt gjithë jetën u ngarkuan me shpata
me kurbetçinj që lanë vendin e tyre të lashtë,
me nuse që i prunë të bukura e u plakën te vatra,
pa bukë, pa dashuri, me rubën e zezë në kokë.

Dikur kuajt të zinj për drithë qytetit zbrisnin,
se malësorët tokën pak e mbollën në jetë,
se malet, thoshin, bukën s'e rrisin
dhe fara si kali i bardhë në borë humbet...

Grurit, që e morën këtyre brezave,
i këndojnë malësorët tek varen në mal,
ndërsa gëzueshëm monopateve, tërthoreve
thasët hop e hop kërcejnë mbi kal.

Se erdhën ditë të bardha e malet u mbollën,
zhurmojnë nga drithi shpatet, radhë-radhë.
Malësorët, që tërë jetën e mbollën grurin,
por s'e korrën,
sot i gëzohen si fëmija grurit të parë.

QYTETI I PARË

Sa herë vij tek ti,
më pushton një mall e një dhimbje e ëmbël
dhe s'ngopem së pari.
Tek ti është ëndrra ime e parë,
gjerësi, qëndresë, kureshtje,
Vlorë, o lule mali!

Me faqe nga deti,
i pamposhtur në kohën e tufaneve,
kështu të kisha menduar,
qytet i mbështetur në kurmet e luftëtarëve.

Qyteti i parë që kam ëndërruar në botë,
por ishte pas malesh,
dhe dëshira për ta parë më digjte më kotë...
Ku ta gjej haurin që kalova muhaxhirë,
kur ende nuk dalloja vajin e nënës
nga gjëmimet e artilerisë?

S'e harroj atë ditë vere,
kur këmbët m'u përzhitën nga zifti
e këllqet në asfalt m'u prenë.

Qyteti me zhurmë sirenash më priti,
sikur ngriheshin nga toka e deti thellë,
me zhurmë të dhjetëfishuar tashmë më për-
cjell.

Sa herë vij tek ti
të gjej më të lulëzuar, më të plotë;
më zë një mall i patreguar
dhe rri e të sodis i menduar,
gëzimi më rrëmben porsi një dallgë e fortë.

MIDIS FJALËS LIRI

*Dëshmoret Inajet Karalliu, që u
mësonte shkrim partizanëve*

Dhe abetaren e mbaje në një trastë,
ku shkronjat qafoheshin me plumbat,
o, ishin shumë shkronja, plumba gjashtë,
dhe partizanët njihnin më mirë krismat.

Shtigje të reja hapnit ju sërish
në të përpjetën e diellit ngjiteshit të sigurt,
luftonit në dy fronte trimërisht,
t'arrinit mëngjesin e purpurt.

GJITHË JETA

Shpirti i punëtorit i pafund,
me zjarr e dritë ndriçuar,
që t'ia zbulosh të madhen vlerë,
me të duhet jetuar.

Duhet t'i futësh këmbët thellë
në brazda e në arë,
gishtat të ftohen mbi skelë
e të ndjesh kallo mbi damarë.

Në s'qenke ngjitur lart në mal,
në nuk ke zbritur në luginë,
ç'gëzime jeta do të të falë
e ç'vrull për dashurinë?

Në va të ftohtë në s'ke shkelur,
në s'ke provuar djersë në shpinë,
beton në diga në s'ke hedhur,
a mund të shkruash për njerinë?

Kështu ta tokësh lumturinë
e të lërosh në arë,
dhe mos të mbyllësh qetas synë,
kur ndezin furrnaltën e parë.

DUKE VËSHTRUAR NJË PUS

nënave

Këto brazda që mbetën në gurët e pusit
janë rrugët tuaja të gjata, të ashpra,
të brejtura nga loti i qepallave të syrit
pikuan e ranë si shpata.

Këto brazda që mbetën në faqet e gurit
janë vijat e ëndrrave që nisët e u lanë,
në grykën e pusit, në nyje të litarit
rrëshqitën, s'u mbajtën, e ranë.

Lëkundej fytyra midis rathëve të pusit,
e trubullt tek humbej të rishfaqej nga pak.
Ju që veten s'e njihnit kush ishit,
koha ju kish varur si kovën në lak.

Në vesh më mbërriti pllaquritja e kovave,
zukatja e mushkonjave që ngriheshin si re,
më shpojnë në ujëra pasqyrat e syve,
kumbon jehona e ëndrrave që u varrosën atje.

Këto brazda që mbetën në buzët e gurit
janë vitet tuaja të shkurtëra, të sërta,
janë rrudhat që ju skalitën nurit,
është koha, dhe ju, dhe jeta.

QË BUKËN TA KEMI NË ÇDO KOHË

Nër mezhda, zabele, në vrah e në lëmë
është nisur pa lerë dielli dhe vonë është kthyer.
Pas qeve ka ngarë, pas tokës është dhënë,
se dheu do rrëmihur e plisi do thyer.

Se grami do shkukur pa marr frymën e bimës
e kanali do hapur që uji të rrjedhë.
Ulluk i ka ecur djersa shpinës,
që misrin ta mbjellë në kubik e grurin vapa
të mos e djegë.

Me shat në çdo bimë i zbathur ka rendur,
me firomë çdo syth e ka ngrohur në acar
dhe kurrë s'është zbehur dhe kurrë s'është tretur,
i shëndetshëm është ngritur si bima në arë.

Kur tufani ka fryrë i egër me shqotë,
i shqetësuar gjumin përgjysmë e ka lënë,
drurët si fëmijët i ka pyetur, keni ftohtë,
i ka mbuluar, kur era me furshullagë u ka rënë.

Dhe duart i ka vrarë dhe shpuar në gjemba,
qoftë dhe për një dorë elb a thekër,
nën diellin e korrikut është djegur si në saç
duke korrur e mbledhur nga një parcelë në tjetër.

DY KOHË PËRBALLË

Më dilte përpara episodi i filmit
si vajza ikte e sëmurë në kullën e burrit,
mes dëborës në palcën e dimrit
si lulja e kungullit i zverdhur nuri.

Aty përmbi kalë para 100 krushqish
e kërrusur, kollitej e tundej nga veremi,
dëborë, veç dëborë në pyllin e dushkut,
ndërsa çikën e digjte, e treste zjarrmi.

Gjurmë pas gjurme ngjitej kali,
ajo kthente kokën e mallëngjyer nga pragu,
dhe duronte si duron dëborën mali,
që vëlla me vëlla të mos mbytej nga gjaku...

Ajo që interpretoi vajzën malësore
të lidhur pas kanunit, të fejuar në djep,
në kreshta me të dashurin shkante për dore
dhe çante tej në brinjë e dilte në një shteg.

Ecnin të dy ashtu si në përrallë,
ndërsa bora mbi krye u kish formuar kurorë,
dy kohë të ndryshme qëndronin përballë
e shkuara e ngrysur, e reja plot dritë pranverore.

NË RRUGËN TIME

Tytat zgjaten mbi mjegullat, mbi gjënimet
melodi e thjeshtë ushtarake,
e hekurta kënga ime!...

Midis tytave të hekurta të topave
qëndron ti, rini ushtarake,
siç qëndron midis zemrës së atdheut
siguria.

Në sheshoret e topave fjetëm netëve,
bri djegoreve dhe forcës së tyre shpërthyese
nëpër ëndrra gjëmonin alarmet...

Qenë ëndrra të mëdha,
e dini?
E rëndë është kjo këngë,
siç është marshimi i gjatë, pagjumësia,
po ngrihet ajo netëve, udhëve
mbi ndjenjat e zjarra të mia.

E vogël kënga ime në rrugë të mëdha,
në zemra të pathyeshme ushtarake.

Po shkoj të përshëndetem e gjëmime
në radhët e veshur me uniformë të blertë,
po shkoj
aty ku më thërret detyra ime.

ÇAST NGA SHIRJA E GRURIT

Gërhasin kombajnat, zëtorët
dhe byku i grurit është ngritur si tendë,
në çimento gëzueshëm kërcejnë kokrrat e grurit
si kuajt më vjen që të rend.

Midis lëmit të madh futem i tëri
dhe midis miliona kokrrash humbas,
o, vlaga e dheut më dehu, më zuri,
më vjen të këndoj e të thërras.

Nën shatërvanin e grurit që derdhte kombajna
shirita ylberesh sikur më qëllonin në krye,
o ejani, ejani të bukura vajza,
vallen e bukës të hedhin nën yje!

NJË VJERSHË PËR PILURIN

Dikur thoshin në këto anë,
mos u bëj si pilurjoti...
Piluri në majë të malit,
pilurjoti majë kalit.

Deshte tokë e tokë s'kishte,
desh shtëpi e s'mund ta ngrinte,
loti nën qepall i shkiste,
porse syri i vetëtinte.

Berrat para tërë jetën,
kërrabën ngrinte, maste diellin,
me bërruc në krahë mbetën,
porse kurrë s'e lanë fyellin.

Dimrit fjetën nëpër guva,
nën kokë një gur të rëndë
dhe e qanë zemërimin
në çdo çukë, gurë e shkëmb.

Por mbi gur zu çeli jeta.
Ç'thotë në fyell Piluri?

Përmbi gur e përmbi shkrepja
gjelbëron e rritet gruri.

O sa shumë e pati pritur
pilurjoti këtë ditë!
Në bregore e male hipur,
tek këndon i qeshin sytë.

PRANVERË

Rrëkeza që zbret diku nga brinja
krandet që shkundin dëborën e fundit,
zëri i barit tek çlirohej nër rudina
dhe blegërima e qingjave të parë të katundit.

Dhe kashta e liruar nga pesha e dëborës
me frymëmarrjen e lehtë dhe të plotë,
edhe ajo fërfërimë e degës së pishës
diçka më thotë.

Një botë e tërë deri në agim zhurmon,
gjallërohet, rilind, lëviz,
një avull të bardhë bjeshka lëshon,
ndërsa dielli i mëngjesit pishnajën e ndez.

PLEQTË E VERMOSHIT

Aty ku qielli zbret nga shkrepat
e Veleçikut e të Vermoshit,
ku kundërmon bjeshka luleplotë,
bri shkrepave dhe shkulmeve të borës
qëndruan e qëndrojnë të fortë.

Me luftërat qëndruan krah për krah.
Në këto ledhe u qëlluan
Para detyrës së atdheut,
para grykës së pushkës
gjithmonë kokëfortë
e asnjë pëllëmbë tokë s'lëshuan.

Ja në atë ledh në majë të Deçiçit,
ja në atë shkrep të Hanit të Hotit,
ia në atë breg në qafën e Nikçit,
ende ia ndiejmë kundërmimin barotit.

Dhe vallen e hedhin në majë të gishtërinjve
e pushkën nga supi s'e ndajnë,
aty në gjoks të shkëmbinjve
toka të reja çajnë.

Pastaj ulen e gdhendin
një pushkë, një shqiponjë, një lahutë,
dhe në telin e thekshëm thërrasin:
Parti, na mbajte gjallë me pushkë!

ÇAST NË VERMOSH

Përmes qindra degësh vështroj qiellin blu
dhe grimcat e borës më shkunden në fytyrë.
Të ishe edhe ti, veç një çast këtu,
të shihje si ndizet bora në hapësirë.

Përmes mijëra trupash, nën hijet vigane,
dëgjoj si gurgullin rrëkeza me borë,
të shihje se si varg ngarkuar me sanë
fshatarët e fshatarkat si zbrisnin në tërthorë.

Dhe poshtë në luginë mbërrinin varg e varg
me kryet shtrënguar me nga një rubë të kuqe,
t'i shihje se si ngjanin që nga larg
sikur mbi borë kishin shpërthyer lulëkuqe.

Mijëra reflekse atje poshtë në luginë
vetëtinin e drita tejshkonte në rrafshë,
avullonte uji e bari në rudinë
dhe myshku në trupat e çuket e trashë.

Në ashtin ngarkuar rëndë me borë
jehonte fjala ime: «Të ishe këtu!»
Mbi karpën e Trojanit një pishë bën me dorë,
malësorët kryelidhur prapë dalin diku.

SHPËRTHEFTË KURDOHERË

(Punëtorëve të kantiereve të dritës)

Edhe kjo pranverë i gjeti midis shkëmbinjve
buzë lumit, mes erës e gjëmimeve
e kjo pranverë ka diçka më të veçantë
se gjithë pranverat e tjera,
se ajo e Selitës, e Matit, e Shkopetit, e Bistricës.
Pranvera e madhe e Drinit¹⁾
punëtorët i gjeti më të shqetësuar se kurdoherë,
netëve nuk vajtën në fjetore,
mbas turnit u nisën prap në tunel.
(Se drita fshihet midis ujërash e shkëmbinjsh)
Letrën e Enverit²⁾
e kujtojnë, duke u ndeshur me shkëmbin e Drinin
mes baltës, brenda reve të tymit të bardhë
që ngjitet kreshtave dhe majave,
duke vështruar për një çast flamurin e kuq
që valvitet mbi kryet e vinçave
në netët e ftohta të betonimeve,

1) Është fjala për devijimin e Drinit në Vaun e Dejës.

2) Letra e shokut Enver dërguar punëtorëve të hidrocentra-
lit të Fierzës

në ditët e kthimit të vrullit të lumenjve,
kujtojnë betejat me Bistricën e Matin,
me Drinin në Vaun e Dejës
dhe i pushton një mall i largët për 5 kantieret.

Mëngjesi i tyre është drita.
Shpatullat vunë në vrullin e lumenjve,
duke kapur fitilat e minave.
Jeta e tyre u bë pjesë e dritës!

XHA KOZMAI

Një ditë s'mungoi të zbresë në monopate,
të shkojë rrënjë më rrënjë e trung më trung,
të gërmojë e të mbledhë dhe me lopatë,
të ndalojë e me dhimbje të shtrëngojë ndonjë
cung.

Xha Kozmai ka lëvizur një mal me gurë,
ka mbledhur një fushë me dhe,
ka shkukur rrënjë lisash, ka prerë me gërshërë,
dhe tokës i ka thënë: tani jepna çfarë ke!

Me duar tok çdo ditë degët e fletët.
Në këto brigje ai ka aq miq e shokë
sa ç'ka edhe rrënjë.

Dhe për pak kur mbi bar është shtrirë
meraku për tokën dhe aty e ka ngrënë.
Të ngrihem, u dogj toka e mirë,
më presin pemët, ka thënë.

Ngadalë ledh më ledh e vijë më vijë
vetullat iu zbardhën e trupi iu hollua,
por ai sikur del në çdo pranverë që do hyjë
si gjethi në degë, si sythi në ftua.

Dhe syri i qesh dhe syri i ndrit
si një kokërr portokall që sapo ka lidhur,
xha Kozmai është si ullinjë,
që rrënjët thellë në tokë i ka ngulitur.

LOKATORI

Në kodrën lart një lokator
mes horizontesh tret vështrimin,
antena ngjan se bën me dorë
e në çdo çast pret komandimin.

Mes shirash, mes stuhive rri,
gjithmonë i heshtur, i veçuar,
dhe pranë, në ekran të tij,
dikush qëndron edhe rri zgjuar.

Në qiell të nxirë a të kulluar,
kur aeroplani rëndë kalon,
në ekran një njollë e stampuar
si hije pleviti qëndron.

Lart bateria mban çdo tytë,
presin numurorët komandë
dhe lokatori i hap sytë,
dhe njollën e ndjek në çdo kënd...

Z J A R R M Ë T A R I

Vështronte kuotat që avullonin,
veten në pasqyrat e ujit me pushkë në krah,
dhe ujërat që ndër turbina shkumonin,
dhe zallin e braktisur në va.

Nën këmbët e plakut ish kuota «73»,
nën ujërat e Drinit gjurmët e tij,
herë pas here Deda ngre kryet, na sheh,
diçka do të thotë
dhe në krye i lëkundet shamia.

Në kantiere të tjera shkuan
ata që gjoks më gjoks e shpinë më shpinë
u lidhën në digë e thyen legjendat
atë natë që mbi ta desh të kalonte
lumi Drin.

Dhe e mblodhën ujin e Drinit,
dhe e kthyen vrullin e lumit.

Për një çast të duket,
se kështu ka qenë gjithçka,
një digë madhështore,
një hidrocentral,
dy ura të mëdha.

Në qafën e digës lëviz i menduar
dhe sheh përtej të shkretin va,
kujton gjithmonë, sa herë ka shkuar
me një torbë kallamboq në krah...

Zbret shkallët, përkulet në parmak,
në gjëmimin e turbinave dëgjoj si thërret:
— Zjarr! — Deda.

Në botën e ujit dielli përflak
siluetën e minatorit nga Mjeda.

K O M B A J N E R I

Para parcelës qëndroi me diellin në sy,
gruri si lumë para tij fëshfërinte,
shkërmoqi në pëllëmbë dy tre kallinj
dhe fushën me sy e përpinte.

...Aherë kish ardhur vullnetar
në luftë me malarjen të thante moçale,
gishtërinjtë i kishte vrrarë në shavar,
që kjo tokë të kthehej bukëvale.

Dhe s'e kish parë në prodhim atë fushë,
kish çarë e hapur kanale,
ishte përleshur me baltën, në Lezhë e në Trushë,
kishte shpyllëzuar shumë kodra e male.

Mbështetet në kombajnë, kthen kokën nga
malet,
ato male të thata, ato fusha të mbytura,
për një çast iu kujtua si vajtonin kallamet,
para syve valëviteshin kallinj të e përzhitura.

Vrapoi mes grurit me kujtime një mijë,
me këmbë rrahu tokën e zezë.
Ndërsa po tretej vesa ndër kallinjtë,
ai s'po kujtohej të kornte atë mëngjes.

TRUMZAT E BARIT

Në gjokse shkëmbinjsh pranverë më pranverë
kryet ngrinit mes zgavrash të futura,
në ata gjokse shkëmbinjsh të gjerë
mund të rriteshin edhe pemë të bukura.

Fshatarët shkëmbinjtë i thërrmuan një ditë
dhe dheu gufloi në to,
e hyri mes tyre uji dhe drita,
rrezja e diellit çdo ditë i ngroh.

Kështu mbi shkëmbinjtë ku veç trumzat me bar
s'harronin që kryet të tundnin,
tarracat plot dritë e me diell të lara
fidanet në duar ngjajnë sikur përkundin.

TANI QË TËMTHAVE...

Ja erdha përsëri në këtë brinjë
me shumë grurë, drokth, dëllinjë e sfakë,
si në një skenë madhështore hyj,
ndërsa një lot faqen po ma lag.

Në këtë brinjë e shkova fëmijërinë,
me dhinë e sertë, lidhur me tërkuzë,
u ula gur më gur e xinë më xinë
dhe këmbët ende po më digjen shpuzë.

Dhe kur lulëzoi trëndelina,
u vara ndër shkëmbinj për ta këputur,
ndërsa shkëputeshin gurë me rrapëllimë
e dhia blegërinte si e tutur.

E ç'm'u këputën vitet një nga një
si ato gurë që i shkulëm me aq mund,
dëgjoj një cicërimë, dëgjoj një zë
që përmes vitesh humb.

Me duar e kanë thërrmuar atë shkëmb,
ku unë dikur shëllehesha e lexoja,
po brinja nuk më njihka, më vjen rëndë,
jehonën e fjalëve ullishtave e dëgjova.

Ashtu si jeta ime dhe kjo brinjë
u mboll dhe lulëzoi,
tani që tëmthave kam thinja
përmes blerimit fshati sot më ftoi.

KUR HYRA PËR TË PARËN HERË

Me rastin e inaugurimit të shkollës bujqësore.

Kur hyra për të parën herë
midis zërave të djemve dhe vajzave kooperativiste,
ndjeva sikur sytë më panë pranverë,
më mbuluan grunjërat dhe ullinjtë.

Në fytyrat e zeshkëta — fushat e lulediellit
lëkundeshin nën drapërin e agimit,
në rreshtat e tyre — vijat e gjelbëra të të mbjellave
dhe stinët e prodhimit.

Në duartrokitjet e inaugurimit
ndjeva duartrokitjen e grunjërave dhe të misrave
dhe pashë aq ara, aq grunjëra e aq gjelbërime,
sa nuk kam parë tërë jetën time.

NË NB E KRUMËS

Era fryn nëpër të mbjellat,
grindet nëpër ledhe,
fshikullon buzë e hundë,
ngrin jargët e qeve.

Nëpër stallë hyn stallieri,
qingjat blegërijnë,
stalaktitet si mermeri
vezullojnë tek shkrijnë.

Tufë rrezesh të kristalta
mbi grunore ranë,
flokëdredhur, flokartat
lakrat borën çanë.

Erë e punës na këndon,
na troket në gjoks,
kuajt brinjës po nxitojnë,
plehun çojnë me trok.

Era fryn nëpër të mbjellat
ç' thotë nëpër ledhe?
Poshtë parcelave të gjera
fryn e lot me gjethe.

B A R I T O R E

Në mes malesh e një bardhësie të pa fund
bisedonim dhe mjegullat e përhimta shtegtonin,
një ah bri nesh grimca bore shkund,
ndërsa majat e maleve nis të dallonin.

Djellë, të thashë, aq sa mezi e kuptova
që ky emër nga gjoksi im u shkëput.
Djellë, të fola, dhe vetëtimthi mendova
se dashurinë s'e mat as metër, as kut.

Dhe Djella rrëmihu borën ngadalë,
pastaj mblodhi një grusht borë shuk,
dhe bëri sikur s'e dëgjoi atë fjalë,
ndërsa akulli kërciti mbi një çukë.

Dhe vezulloi dielli me mijëra reflekse,
kur ndjeva të më thoje: A po shkojmë?
Qe pranverë dhe akujt çaheshin si qelqe,
qe pranverë dhe ndjenjat si kran me rreme
bulonin.

MË NDJEJE, MË KUPTOJE

Një ditë të fola për motivet e mia,
është çiltër e hapur pa u munduar,
të thashë siç i ndjeja, siç i kisha shkëndija,
siç i kisha jetuar.

Ti dëgjoje e ngadalë, në sy më vështroje,
e unë flisja se jeta është e ëmbël si prill,
diçka dhe ti u mate të thoshe,
por heshte, ndoshta kështu që më mirë.

Kështu të thashë gjithçka, gjithçka që më
mundonte,
pa i përgatitur, studiuar e shkruar.
Në fjalën time jeta vinte e shkonte,
me përpjekje, e bukur, e paharruar.

Ti në sy ëmbël më vështroje,
më ndjeje, më kuptoje!

DO TË MARR, O VAJZË, NË STAN

(motiv popullor)

Do të marr, o vajzë, në stan,
të kullosim dhënë, manarë,
të dëgjosh bilbil mbi thanë,
që ia thotë për ty, sorkadhe!

Do të marr, o vajzë, në stan,
që të rrisim qingja e keca,
do të jemi pranë e pranë
nëpër gërxhe, nëpër shkrep.

Do të marr, pa marrë s'të lë,
të më shohësh me kërrabë në dorë,
kur të fryjë, të shkrep rrufe,
të rrimë tok nën pishë kurorë.

Dhe me fyell zënë do dredh,
çfarë në zemër po më djeg,
me bërruc do të mbledh,
le të rrjedh' e le të shkrep'

Në çanak do të skalis
një bejkë të bardhë borë,
dorën tënde poshtë në brez,
o syll, mandilehollë.

Me bixhak në bri të dashit
do të shkruaj atë datë.
Kur tufa të varet shpatit,
do të flasim gjer e gjatë. . .

Do të marr, o vajzë, në stan,
të rrisim kope të madhe. . .
Do shtegtojmë pranë e pranë
nëpër brigje nëpër male.

ATË NATË

Atë natë, ku projektorët e makinave na verbuan,
të kapur dorë për dore,
ku mbrëmja e vakët nën një tis si napë
na mbuloi,
ku bari mugullonte dhe ndjeja frymën e tokës,
ku gjithçka lindte,
ku gjithçka jehonte,
s'desha të kthehesha.

Është vonë më the, dhe u ndamë...

Dhe ajo fjalë e pathënë
në atë rrugë,
dhe ajo fëshfërimë gjethesh të sapoçelura,
dhe ai bar,
dhe ato të rrahura të lehta të fletve të bulkthit
s'më linin të kthehesha.

TINGUJ GJITHMONË TË RINJ

Më vinin disa tinguj aq të njohur,
porse më dukeshin se ishin krejt të rinj
dhe në kujtesë përplaseshin çdo çast më tepër
më me furi, më me furi.

E kot mundohesha, nuk mundja që t'i gjeja,
mes tingujve ngadalë më vinte kohë e shkuar,
më vije ti.

Lëkundeshin gjithë brigjet e atij lumi
në ujëra, në tinguj, në kujtime
e prapë nuk dija, e prapë s'harrija
të thosha ç'qenë ato shpërthime?

E atë çast përmes asaj rruge,
që ende formë s'kish marrë,
vrapoje, vrapoje do shpërthenin minat
dhe Cemi murmuriste mengadalë.

Mes një heshtjeje të vogël, mes tingujsh
ndjeva shkërmimin e shkëmbinjve me
brohorimë
e ngrihej lart një valë kujtimesh,
ku rruga ngjitej lart në malësi.

Më vinin disa tinguj aq të njohur,
më dukeshin se ishin krejt të rinj,
e valë-valë në kraharor më binin

forcë e ëmbëlsi,
e atë çast, se ç'tinguj ishin s'munda që t'i gjeja,
se humbur isha krejt në atë rrugë, midis
buçimës,
ku të njoha ty!

ZBRET NJË KARVAN

*Duke zhiruar një episod të filmit
«Përballimi»*

Dihasin kafshët e lodhura, të mardhura,
rëndon drithi si toka, si jeta.
Pikë-pikë kullojnë gurët e pemët e zhveshura
thërrasin fshatarët: – De, ec! në lugje e të përpjeta.

Dhe tundet flamuri në shpinë të kalit,
gëzohen vogëlushët në portë të avllisë
zbresin rrëkezat nga faqet e malit,
zbresin mushkat nga koha e urisë.

Fëmijët e shkollës shtyhen nër dritare
fshijnë xhamat, oxhakët tej tymojnë.
Rëndon e avull nxjerr dëbora mbi mullare
vitet e varfëra para tyre shkojnë.

Ecën karvan' i gjatë i kafshëve, ecën,
djersinë, hingëllijnë, nxitojnë, hop-hop.
Që të vinin e të zbrisnin kështu tatëpjetën,
duhej që armiqtë e klasës t'i bënim zap.

Dhe atë fshatarin e pasur që rrinte si dhelpra,
dhe ata që lindën kulakët e rinj,
dhe ata që fshehën drithin e ngatërruan metrat...
dhe mendimet e kulakëve që helmonin si gjarpërinj.

Tundin qafat e lodhura mushkat e sarta
e si mik më vështrojnë në sy,
era fshin çatitë me fshesa
e pikat këndojnë në çati.

PRANVERA NA TROKISTE NË DRITARE

Poemë.

Nënës që nuk arriti ta gëzojë jetën tonë të re.

I vura buzët përmbi ballin tënd
të ftohur, të zbehur, të ngrirë,
dhe sytë më mbetën në sytë e tu të mbyllur,
të ëmbël dhe të mirë...

Të shihja ashtu rrënjë më rrënjë
tek zbrazje plehun nga thesi
e përkuleshe ulur në gjunjë,
sa të dhimbte mezi.

Se kishe lëvizur një mal me gurë
për të mbjellë ato fidane ulliri,
duart kishe vrarë në gjineshtra e shkurre
dhe prisje t'i lulëzonte prilli.

Ngadalë e pa u ndier shpërthente bari
dhe çelte xina, sfaka dhe gjineshtra,
na digjej tek avullonte ugari,
petale shkundte si trëndafille pjeshka.

Dhe rishtas praronte portokalli,
ulliri shkundte të bardha petale,
ti shkulje rrënjë më rrënjë gramin
e balli të zbardhte si mali.

Nuk rrije një çast të shihje pranverën,
nxitoje në arë, në mal, në det,
kishe shoqe tokën, shatin dhe erën,
portokallet, çdo rrënjë, çdo fletë.

E vura dorën përmbi supin tënd,
sikur e vura përmbi thepa gurësh,
nuk mund ta harroj, e mbaj mend,
bucelën që sa herë laga buzën.

Bucela 40-okëshe të shtypi,
bucela 40-rathëshe s'na ngopi,
tërkuza 40 vjet të mbyti
dhe supet t'i rropi.

Dhe mbete me atë bluzë të zezë,
se shite gjithçka për një trastë misër,
në musandër veç me një velenxë,
në tenxhere veç një dorë me hithër.

* * *

O, të t'i njom pakëz ato buzë,
se gjithë jetën qenë si breg pa dallgë,
dhe faqet po më digjen shpuzë,
në vesh dëgjoj ankesë të largët.

U zverdhën gjethet, degët nuk u zgjatën,
lastarët nuk kanë forcë që të përhidhen,
nër vatha buzë detit, nga etja guri plasur,
dy thasë plehu bagëtie shkoje e mblidhje.

Në këmbë teli i opingave të shponte
tek shkoje breg më breg e rrënjë më rrënjë,
në dorë trasta bosh të rëndonte,
ndërsa ullinjtë seç thoshin nëpër brinjë.

Ullinjtë degëvarur nga pesha
fëshfërinin mbi krye si lumë,
një degë ulliri këputa unë.

Dhe e mbajta në duar të gjelbërt,
ndjeva erën si trokiste trungjeve
dhe padashur thashë, shkove herët,
ndërsa kokrrat ngjanë se pikonin gurëve.

U përvëlua toka, thoshe, u mek,
për një pikë ujë, ndaj dole në mesnatë,
kërcitnin edhe binin sytha e fletë,
në dorë tek shtrëngoje atë shat.

Vijën e ujit ktheje nga kopshti i heshtur,
ullinjtë me ankesë të vështronin,
uji të lëpinte këmbët e tretur
e dherat e zhuritur gufonin...

* * *

Më thoshe, duaje tokën, bir,
se toka është flori,

unë të vështroja thonjtë e nxirë,
tek sitje dheun me gishtërinj.

E dija fort mirë edhe unë,
se toka na jep bukë, na mban gjallë,
prandaj bije ashtu më gjunjë
me qysqi e varë mbi gurë e strallë.

T'u dogjën flokët, t'u përcëlluan vetullat
nga flaka e bishtukut natën vonë,
tek shtrydhje ullinj të tinëz për pak vaj
dhe shpesh stapitje: mos na përgjojnë!

* * *

Ja, shoh duart e nënës të mavijosura,
ku dejtë kanë kërcyer me furi,
si një përrua që ka qenë fjetur
edhe tani braktis shtratin e tij.

I ngryse netët duke bërë çorape,
i shkove ditët duke çarë djerrina.
O, iku dhe ky vit, shkoi e vate,
po nuk u dhe porsi gjeraqina.

Dhe kazmën rrëmbeve qëmenatë
e çave brigjet, arat lënë djerrë.
Në darkë shtrove myshk në hajat,
tërë natën shtrëngove barkun pa një kothare.

Eh, duart e tua janë porsi udhët,
që kurrë s'i gjen fjetur.
Çdo rrudhë e dell i nxirë — varg vitesh
e vuajtjesh të hequr.

Rënë përmbys po i vështroja duart,
që ëmbël më përkëdhelën në fëmijni,
ato më ngjajnë si brazda toke të punuar
nga ngrihen avuj e mbin filiz i ri.

Ditë për ditë e vit për vit
gjithçka nga duart lulëzoi,
në këtë rrah ku u rrit limoni
rinia e jeta e saj shkoi.

Vite të varfëra si vanë
në udhëkryq, në prozhme e rrahe,
e prapa lule seç na lanë
përmes verigash çamë me krahë.

Mbi trumzat, çfakat e kaçubet
lulëzoi ulliri, portokalli,
në krye lehtë një flok lëkundet
porsi një zog mbi një det malli.

Nër kopshte shoh pëllumba të egër,
e më kërcen nervi në ballë.
Jeta jote flamur i gjelbër
përmbi shkëmbinj, gurë e strall.

I shkova lehtë gishtërinjtë nëpër ballë,
në rrudhat mbetur nga munda dhe koha
dhe thashë ngadalë e plot mallë
të ka munduar mjaft era e koha.

I vura buzët përmbi ballin tënd
të zbardhur — lamtumirë. . .
Të qeta sytë ty të ishin mbyllur,
u bëmë siç kishe t'i dëshirë.

PASQYRA E LËNDËS

Vjelëset e agrumeve	3
Majë malit të Çikës	4
Yje	5
Uullinjt	5
Peisazh nga Dhërmiu	7
Ylberi	9
Thellëzat	10
Këngë	12
Deti i ngritur	13
Plumbat e gjerdanit	15
Millonai	17
Malësorët	19
Qyteti i parë	21
Midis fjalës liri	23
Gjithë jeta	24
Duke vështruar një pus	25
Që bukën ta kemi në çdo kohë	27
Dy kohë përballë	28
Në rrugën time	29
Çast nga shirja e grurit	31
Një vjershë për Pilurin	32
Pranverë	34
Pleqtë e Vermoshit	35
Çast në Vermosh	37

Shpërtheftë kurdoherë	38
Xha Kozmai	40
Lokatori	42
Zjarrmtari	43
Kombanjeri	45
Trumzat e barit	47
Tani që tëmthave	48
Kur hyra për të parën herë	50
Në NB e Krumës	51
Baritore	53
Mëndjeje më kuptoje	54
Do të marr, o vajzë në stan	55
Atë natë	57
Tinguj gjithmonë të rinj	58
Zbret një karvan	60
Pranvera na trokiste në dritare	62